

نظامنامه مقررات ضبط صوت در صفحات گرامافون

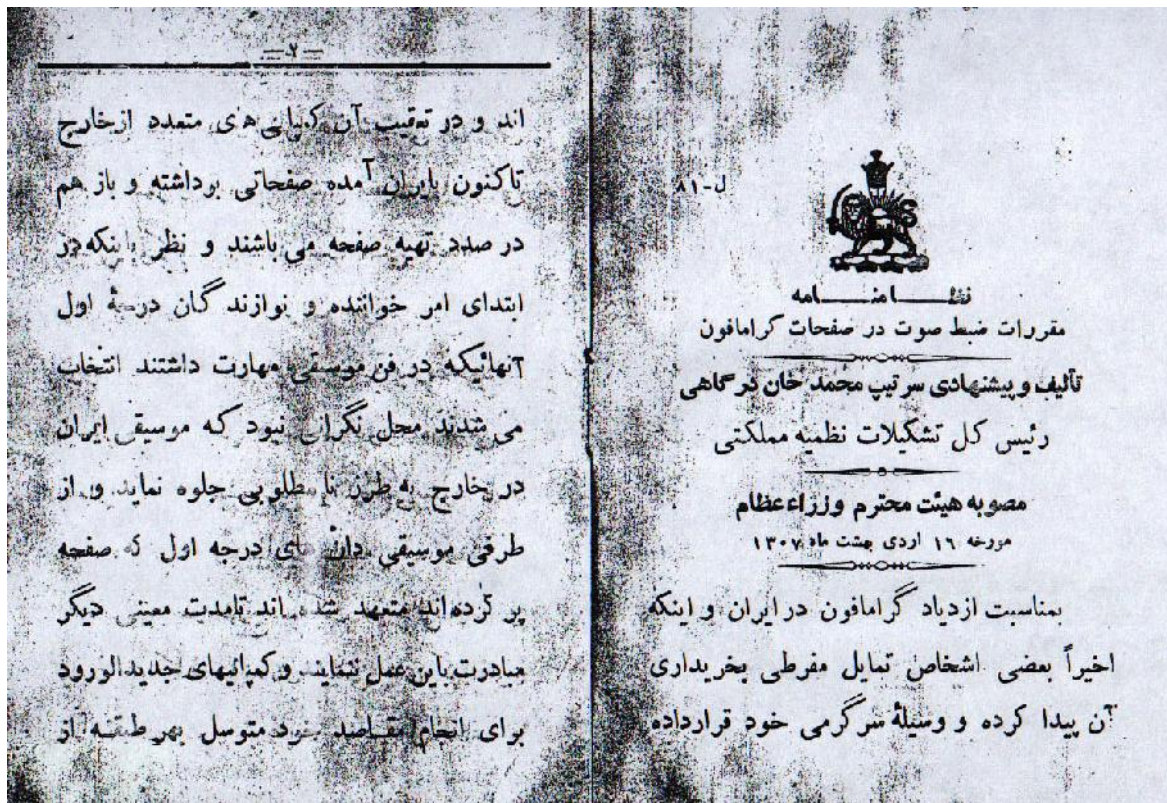
شهرام آقایی پور

مقدمه

از جمله اسناد مهم و منتشر نشده ای که مربوط به ضبط صفحه های ۷۸ دور در ایران می باشد، نظامنامه مقررات ضبط صوت در صفحات گرامافون است که بنا به پیشنهاد سرتیپ درگاهی، رییس کل تشکیلات نظمیه مملکتی، در تاریخ ۱۶ اردیبهشت ۱۳۰۷ شمسی به تصویب هیئت وزیران رسیده و در تاریخ ۲۴ اردیبهشت ۱۳۰۷ جهت اجرا، ابلاغ می گردد.

این اسناد گویای عمومیت یافتن استفاده از گرامافون و صفحه به عنوان تنها رسانه صوتی در عصری است که مطبوعات، یکه تاز عرصه رسانه های گروهی بودند. شرایط سیاسی کشور از یکسو و از سوی دیگر بهبود کیفیت و کاهش قیمت گرامافون و صفحه در مقایسه با عصر قاجار، که این گونه کالاها فقط توسط اعیان و خانواده های صاحب جاه و مال قابل خریداری بودند به این توجه و استقبال مردمی کمک کرد.

حجم فعالیت کمپانی های صفحه پرکنی خارجی در ایران در سال های ۱۳۰۵ و ۱۳۰۶ شمسی نیز از خلال این اسناد قابل لمس است. فعالیتی که بین سال های ۱۳۱۲ تا ۱۳۲۶ با توقف کامل روبرو می گردد و از سال ۱۳۱۹ شمسی با به صحنه آمدن رقیب قدرتمندی به نام رادیو، تدریجاً از نفوذ اجتماعی آن کاسته می شود.

متن نظامنامه

نظامنامه مقررات ضبط صوت در صفحات گرامافون تالیف و پیشنهادی سرتیپ محمد خان درگاهی

رییس کل تشکیلات نظمیه مملکتی مصوبه هیئت محترم وزرا عظام مورخه ۱۶ اردی بهشت ماه ۱۳۰۷
 بمناسبت ازدیاد گرامافون در ایران و اینکه اخیراً بعضی اشخاص تمایل مفرطی بخریداری آن پیدا کرده و وسیله سرگرمی خود قراردادده اند و در تعقیب آن کمپانی های متعدد از خارج تا کنون بایران آمده صفحاتی برداشته و باز هم در صدد تهیه صفحه می باشند و نظر باینکه در ابتدای امر خواننده و نوازندگان درجه اول آنهائیکه در فن موسیقی مهارت داشتند انتخاب می شدند محل نگرانی نبود که موسیقی ایران در خارج به طرز نامطلوبی جلوه نماید و از طرفی موسیقی دان های طراز اول که صفحه پر کرده اند متعهد شده اند تا مدت معینی دیگر مبادرت به این عمل ننمایند و کمپانیهای جدیدالورود برای انجام مقاصد خود متوسل به هر طبقه از اشخاص شده اند و

اخیراً هم شخصی از اهالی شام به طهران آمده با داشتن سمت نمایندگی کمپانی یوکاتون در صدد است بعضی اشخاص را کنترات نموده بخارج ایران ببرد و از آنجائیکه اداره نظمیه پیاره جهات بایستی از مجلس هر قسم صوت موسیقی و اشعاریکه در صفحات خوانده می شود کاملاً مستحضر بوده و نظارت داشته باشد و کنترل اشخاص نیز در خارج مملکت خالی از اشکال نیست لذا کلیه نمایندگان کمپانی های گرامافون و آرتیست ها را برعایت مواد ذیل مکلف و دوائر نظمیه های مربوط مملکتی را به اجرای آن موظف مینماید.

ماده ۱- - کلیه نمایندگان کمپانیهای گرامافون قبل از هر اقدام باید برای اسناد نمایندگی و معرفی خود و آرتیستها جهت تحصیل اجازه نامه مخصوص و استحضار از شرایط مقرر به اداره نظمیه محل مراجعه و کتبا متعهد شوند که صفحات را بر طبق این شرایط پر نمایند.

ماده ۲- - در هیچ موقع صفحاتی بدون اطلاع و حضور نماینده نظمیه پر نکرده و با آرتیست های غیر مجاز کنترات منعقد ننمایند.
 ماده ۳- - در کنتراتی که بین نمایندگان کمپانیها و آرتیست ها منعقد و به اداره نظمیه ارائه میشود نام دستگاهها و اشعاریکه در آوازها و تصنیف خوانده میشود عیناً ضمیمه و هویت اشخاصی که صفحه پر می کنند با ذکر اسم- اسم خانواده- شغل- قید گردد تا در

اشخاص شده اند و اخیراً هم شخصی از اهالی شام به طهران آمده با داشتن سمت نمایندگی کمپانی یوکاتون درصدد است بعضی اشخاص را برای برگردن صفحه کنترات نموده بخارج ایران ببرد و از آنجائیکه اداره نظمیه پیاره جهات بایستی از مجلس هر قسم صوت موسیقی و اشعاریکه در صفحات خوانده می شود کاملاً مستحضر بوده و نظارت داشته باشد و کنترل اشخاص نیز در خارج مملکت هم خالی از اشکال نیست لذا کلیه نمایندگان کمپانی های گرامافون و آرتیست ها را برعایت مواد ذیل مکلف و

ماده ۳- - در کنتراتی که بین نمایندگان کمپانیها و آرتیست ها منعقد و با اداره نظمیه ارائه میشود باید اسم دستگاه آواز تعیین و اشعاری که در آوازها یا تصنیف خوانده میشود عیناً ضمیمه و هویت کامل اشخاصی که صفحه پر می کنند با ذکر اسم- اسم خانواده- شغل- قید گردد تا در کنترل آن اشکالی برای کارکنان اداره نظمیه فراهم نشود.
 ماده ۴- - پس از انعقاد کنترات اداره نظمیه را از پروگرام ایامی که صفحه پر می شود با ذکر روز و ساعت و محل مشروحاً مستحضر نمایند

ادارات و دوائر نظمیه های مربوط مملکتی را باجرای آن موظف مینماید.
 ماده ۱- - کلیه نمایندگان کمپانیها قبل از هر اقدام باید برای ارائه اسناد نمایندگی و معرفی خود و آرتیست ها جهت تحصیل اجازه نامه مخصوص و استحضار از شرایط مقرر به اداره نظمیه محل مراجعه و کتبا متعهد شوند که صفحات را بر طبق این شرایط پر نمایند.
 ماده ۲- - در هیچ موقع صفحاتی بدون اطلاع و حضور نماینده اداره نظمیه پر نکرده و با آرتیست های غیر مجاز کنترات منعقد ننمایند

ماده ۵- - در صورت تخلف از مقررات فوق صفحاتی که بدون اطلاع تهیه شده است ضبط و متخلبن برای مجازات بمحکمه صالحه تسلیم خواهند شد.
 لازم است نظمیه های کلیه ایالات و ولایات لدی الاقتصاء براتب مذکوره در فوق عمل نموده و مراتب را با دواوردت دهند

طهران - مورخه ۱۶ اردی بهشت ماه ۱۳۰۷

محل امضاء مهدیقلی و مهر ریاست وزرا

کنترول آن اشکالی برای کارکنان اداره نظمی فراهم نشود-

ماده ۴- پس از انعقاد کنترات نظمی را از پروگرام ایامی که صفحه پر می شود با ذکر روز و ساعت و محل مشروحاً مستحضر نمایند

ماده ۵- در صورت تخلف از مقررات فوق صفحاتی که بدون اطلاع تهیه شده است ضبط و متخلفین برای مجازات به محکمه صالحه تسلیم خواهند شد.

لازم است نظمی های کلیه ایالات و ولایات لدی الاقتضا بمراتب مذکوره در فوق عمل نموده و مراتب را راپورت دهند.

طهران- مورخه ۱۶ اردیبهشت ۱۳۰۷

محل امضا مهدیقلی و مهر ریاست وزرا

نکته های مهم

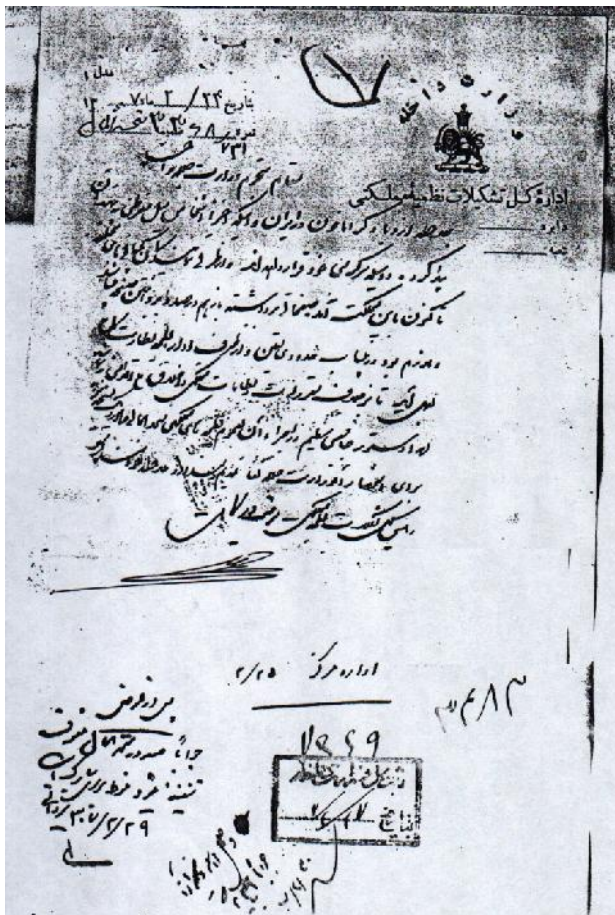
سند ارائه شده حاوی نکته ها و سرخ های بسیاری برای پژوهشگران تاریخ موسیقی می باشد که برخی را یادآور می شویم:

۱- تاثیر این نظامنامه بر سیر ضبط آثار موسیقی چگونه بوده است؟

۲- موسیقیدانان طراز اولی که متعهد به عدم ضبط صفحه شده اند چه کسانی بوده اند؟

۳- مدارک مربوط به صفحه هایی که پس از اجرای این نظامنامه، در سال ۱۳۰۷ و پس از آن در ایران ضبط شده بخشی از اسناد نظمی بوده و این امیدواری را ایجاد می کند که با کشف و انتشار آن ها، گوشه هایی تاریک از تاریخ موسیقی ایران روشن شود.

۴- اگر چه در این دوره کمپانی بدافون که مرکز اصلی آن در شام (لبنان) واقع بوده، یکی از فعال ترین شرکت های صفحه پرکنی در خاورمیانه و من جمله ایران بوده و از سوی دیگر صفحه هایی از هنرمندان ایرانی با لیبل سودوا که در فاصله سال های ۱۳۱۵ تا ۱۳۱۹ در شام (حلب) تولید شده وجود دارد، اما تا کنون نام **یوکاتون** که در نظامنامه مورد اشاره واقع شده، در هیچیک از مدارک دیسکوگرافی مشاهده نشده است.

رونوشت بخشنامه ای که به امضای سرتیپ درگاهی در ابلاغ نظامنامه برای اطلاع وزیر کشور فرستاده شده است